

Boek over crisisjaren schildert grauwheid van bestaan

■ **HOOGEZAND** – Een bijzonder boek over het gezinsleven in de crisisjaren is vandaag uitgekomen bij uitgeverij Stubeg in Hoogezand. Autobiografische verhalen van Thomas Pruisman (68) en pentekeningen van zijn broer Klaas (61), bijeengebracht onder de titel 'Het naakte leven'. Over hun jeugd rondom de sluis in Martenshoek tijdens de sombere crisisjaren. „Nog nooit was de grauwheid van het bestaan zo groot geweest”. „De Sluis, het hart van het dorp, de sluis het hart van mij, zonder wie ik niet was die ik ben”, schrijft Thomas Pruisman.

Door Rita Koppejan

„Veel werfjes verlaten, de kleine kranen roerloos, de terreinen met onkruid overwoekerd”. De mannen werkloos of in de werkverschaffing, de vrouwen sappelend om de grote kinderschaar elke dag te eten te geven van 8 of 9 gulden per week. Die vrouwen. Thomas Pruisman beschrijft ze met groot respect. Klaas tekende ze met warmte.

Werkverschaffing

Vader wegbrengen naar de Sluis, als hij met kussensloop en schop op weg ging naar de ontginning in Jipsinghuizen, de werkverschaffing. „Wanneer hij thuis kwam stonk hij naar lysol, zure zweet en kuch, voor een hongerloon lag hij dan geradbraakt op de grond”. „Een schreeuw van onrecht” noemt Thomas deze „zegeningen van de christelijke regering”.

En wellicht is toen de kiem gelegd voor wat hij na de oorlog zou worden, de strijdbare CPN-er, die het dagblad De Waarheid mee opbouwde en 37 jaar raadslid was in de Hoogezand-Sappe-

▲ De gebroeders Pruisman bij het Winschoterdiep. In deze omgeving brachten zij hun jeugd door.

meer, waarvan vier jaar wethouder. „Het is jeugd die je toekomst bepaalt”, zegt hij nu.

En hoewel de zeven jaar jongere Klaas de zorgen minder bewust mee maakte, ook hij koos voor de strijd tegen de sociale ongelijkheid. Binnen de CPN, als vakbonds- en ondernemingsraadslid. „Maar ik ben meer een achtergrondfiguur”.

dag voordat ze stierf aan borstkanker. „Pas toen ze dood was zag je hoe mooi ze was”.

Vrolijkheid

'Het naakte leven' van de gebroeders Pruisman is zeker geen klaagzang met enkel ellende. Af en toe was er ook vrolijkheid. Om de merkwaardige dorpstypes als 'schele kok' met zijn glazen oog dat hij graag in andermans bier liet zakken. En als de grote slungels de invalide 'oude Klinkhamer' voor vijf sigaretten de Koningslaan op en neer lieten rennen. En voor tien als hij het deed in zijn onderbroek. „Dat waren van die momenten, waarom men nog eens lachen kon”.

Als je een cent had kon je terecht bij de snoepwinkeltjes van de zonderlinge Christiëne Bouwman, van vrouw Gibcus of - verreweg favoriet - de dames Venema.

Gespeeld werd er ook. 's Zomers op de 'Bos-siekwaber', een stuk ontgonnen grond, waar je ging zwemmen ook al had je geen zwembroek en waar bramen en frambozen voor het grijpen hingen. Soms moest het terrein verdedigd worden tegen indringers van Foxhol.

's Winters is het gezin verzameld rond de kachel. Uit de tekeningen die Klaas Pruisman van deze tafereeltjes maakte, spreekt toch wat nostalgie. Ook al staan de gezichten allemaal even ernstig, haast uitdrukingsloos. Maar dat ligt waarschijnlijk aan de beperkte vaardigheden van de tekenaar.

Vanmiddag wordt het eerste exemplaar van 'Het naakte leven' aangeboden aan directeur Eddy de Jonge van het Veenkoloniaal Museum in Veendam, die er ook een inleiding voor schreef. Vanaf 1 december is het in de boekhandel verkrijgbaar.

Foto: Harry Tielman